

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnőjénél a 433dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyébtől pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésért a fölvétetik's pontosan és jutányosan közölhetik.

Aprilelején kezdődött <sup>1</sup>1. évi példányokkal borítéktalanul 2 f. 40, postán 3 fr. 30kr. szolgálhat a' szerk.

**FOGLALAT.** Magyar- és Erdélyország. Névmagyarítások's előléptetések. Általános nézetek gr. Széchenyi István től; Takarékpénztárak és ápolóintézet IV. Pest-megyei gyűlés; tolnamegyei közgyűlés; közlemény Gömör-megye jelen állapotjáról; budapesti napló; nemzeti képesarnok egyesület; iparegyesület; a' honi szobrászat ügyében; pesti gyermekórház.

Amerika (U. fordulat Texas bekebelesítését illetőleg; S. Ana számúzetik's vagyona elkoboztat k; ünnepeles tisztelegés Polknál; hivatalérti folyamodás példány.)

Spanyolország (A' kir. nyilatkozata Krisztina és Rinzares hg házasságukat illetőleg; egy ház javak iránt újabb rendelet)

Anglia (Maynooth-bill körüli heves viták; a' kath félkösönző küldöttséget nevez; Peel politikája O. Connell által helyeseltetik; O' Connell beszéde a' kr. látogatására vonatkozólag; a' kr. életnagysága szótira nem sokára föl fog állittatni; Peel elleni törekvés-k.)

Franciaország (Rabszolga állapotjának javítása iránt törv. intézkedések; mozgalmak a' nemzeti őrség közt; bírói eljárások; statiszt. adatok büntető törvényeszek köréből; Michel's a' kath cler.)

Ertesítő.

### Magyar- és Erdélyország.

Öcs. 's ap. kir. fels. Markovics Móricz h. ügyvéd vezetéknévénél Z s e n e y - r e, Puxbaum Ferencz és József testvéreknek pedig Z ö l d e s y - r e változtatását kegy. megengedni méltóztatott.

A' nm. m. kir. Helytartótanács a' keblebeli számvivőosztályban megüritült utolsó számtisztviselőre Tib o l d Józsefingrossistát; ennek előléptetése 's Magussy Péter elhunytá által megüritült két ingrossista-állomásra K e s z Vilmos és D e r e s i k Antal eddigi járulnokokat; ez utóbbiak helyébe pedig járulnokokká T u m l e r József és M a r k o v i c s Bálint díjas gyakornokokat; végre az imigy ürességbe jött díjasgyakornokságokra S e b ö k József és V a n e s ö János eddigi díjtalan számvivőégi gyakornokokat érdemesíté.

### Általános nézetek.

Sokan azt állítják: „Itt volna ideje már, az általánosságokból kilépve, bizonyos specialitásokra pontosítani össze erőnket.“ És igaz, én is ezt hiszem; mert ki általánosságokban kalandoz, az ezélt, ha véletlenül nem, okszerintleg bizony soha nem ér.

Ámde azért, mert itt volna illyes cselekvési rendszernek ideje már, vagy jobban mondva: mert kívánatos volna, hogy specialitásokra szakadozva, tegyük elvégre célszerűt és életre-valót, azért még nem következnek, miszerint általános nézetek elemzése nem volna szükséges többé. És pedig, mert ha ezek hiányosak, teljességgel nem szolgálhatnak bármily specialitásokra nézve is, virágzást ígéro alapul.

A' kérdés ehez képest hazánk kifejtését tekintve az: valljon azon nézet, mely szerint magyar honunk, mozgékonyabb' része haladni akar, hézagatlan egészesen alapon nyugszik-e, vagy sem? Mire én — mennyire Isten belátással megajándékozott, és honunk javát 's vértünk díszét hűn hordom keblemben — határozott „Nem“-mel felelek, tessék az bár vagy sem.

Igy például számtalan fallaciák között — hogy ez uttal csak egyet említek — most legújabb időkben többféle variatioval az állittatik és tömérdektül axiomaul az tartatik: mikép Magyarország naprul napra szegényebb sorsra jut 's ehez képest úgy szólnán, sorvadási nyavalyában van.

Már ennek következtése természetesen az — miután a' nyavalyának diagnosisa helyesnek tartatik — olly gyógyszerhez nyulni, mely a' beteg állapot megszüntetésére legalkalmasb.

De hát ha nem áll azon állítás, hogy Magyarország szegénységnek indul 's e' szerint sorvadás a' baja, akkor ugyan kérdem: illik-e nyavalyánkra sorvadás elleni gyógyszer, habár az legtökéletesb volna is? Én azt hiszem, nem; habogy minden nemzetjavítási eszmét sarkából készakarva kifogatni nem akarunk.

Pedig nem indul, bizony nem indul szegénységnek a' magyar hon; sőt éppen ellenkezőleg, a' legközelebbi 10, 20, 30 év alatt annyira gyarapodott, mikép lehetetlen 'reménytelen nem nézni a' jövődöbe', habogy a' sírgödörtől visszatarát — 's meg akarjuk engedni, csupa hazaszeretetből — agyon nem patikázzák a' mai annyit kezdő, de legtöbbit igazi alap nélkül kezdő hazai gyógyászok.

Ha valaki azt mondja: Magyarország szegény, a' magyar nemzet sovány, és pedig pirulá-

sig szegény, aggasztólag sovány: ám akkor nincs mit mondanom, mert ez, kivált ha civilisált nemzetekkel hasonlítjuk össze vértünk, tökéletesen igaz; de midőn valaki Magyarországot tekintve sorvadási nyavalyát von ki pathologiai mütételeiből és illyest hirdet, annak minden tétova nélkül, legyen egyébiránt legjobb barátom is bár, egyenesen azt mondom képebe: Drága collega ur \*) bizony, vagy véletlenül vagy készakarva, de minden esetre csalódik. Ezt pedig nem mint pusztá véleményt állítom vélemény ellen, de okoskodásom igazolására egyenesen a' kézzelfogható valót hozom fel tanul, melyet sarkából sem szónoklat, sem lelkesedés ki nem dönt.

Nézzünk 10, 20 vagy 30 évre vissza, és ki meri állítani, hogy mindent mindenben véve, a' haza lakosinak többsége most rosszabbul van, kevesebbet fogyaszt, kevesebbet költ, szűkebben él, mint ezelőtt 10, 20, 30 évvel? Merő nevetés! A' követelések, az igények, ezek ugyan nagyobbultak, igen, de nem a' szükség. És, mivel azok nagyobbultak, úgy látszik, mintha ez nőtt volna. Itt fekszik a' dolog. — Nem nem, Magyarország nem szenved sorvadási nyavalyában.

Azért, hogy itt ott némi előkelő tönkre jut, vagy a' közép osztály — mert bírtokát határ nélkül diribolja el a' honi törvény, és a' nagyobb rész többet költ mint a' mennyit aratna, kevesebbet dolgozik mint kellene — végenyészethez közel áll, ezért, bármily sajnós legyen is ezen tény, még nem mondhatni, hogy Magyarország határai közt nagyobb volna a' szegénység most, mint vala ezelőtt. — Menjünk vidékről vidékre, határral határra, házrul házra, és kivételeket ide nem értve általán mindenütt és mindenben progressiot fogunk tapasztalni. Az általános procreatio sokkal nagyobb mint volt bármikor ezelőtt, mit számokkal bebizonyíthatni, melyek ellen nem lehet kifogás; úgy hogy bármit állítsanak is újabb oeconomicistáink, okvetlen erősebbnek kell a' kivitelnek és belfogyasztásnak is lennie, mint volt ezelőtt; mit nem nevezhetni 'sorvadási állapotnak'.

Sokan — és ez az emberi természet egyik legközönségesb gyöngéje, mely különösen Magyarországnak divatoz — mindenben magok szerint mérik a' közállományt, sőt az egész világot. Miszerint, ha jól megy dolguk, teljességgel meg vannak győződve, hogy a' haza, a' földgömb is virágzik kellőleg; ha ellenben mostohább sors nyomja őket, egy cseppet sem kételkednek, hogy a' hon, sőt az egész nagy emberiség is pusztulásnak indul.

Nem csuda tehát, ha nem egy, kinek elfogyott értéke, vagy ki a' mindennap növekedő kéjek által szaporodott szükségét pótolni többé nem bírja, teli torokkal 's tán legjobb hiszemben, köz sorvadási veszélyt kiáltoz a' haza fölött. Hiszen ő, meg a' haza, saját hite szerint synonymon! — És ha ez nem csuda, az sem gerjeszthet bámulást, ha illy tárogatók után rivalg a' sokaság; és pedig, mert legelsőben is felette sok osztozik e' helyzetben, 's aztán, mert panasza, 's a' fenforgó bajt másra vagy a' körülmé-

\*) Magyarország súlyos beteghez hasonlítható, mely, a' mennyire én kísérem 's pedig jó idő óta életműködésit, nincs ugyan rosszabbul ma véleményem szerint, mint volt ezelőtt 10, 20, 30 évvel; mert akkor hideg marasmusban feküdt, most ellenben, ha nem is rendszeren de még is mozog; mely azonban olly távol van az egészeségtől még, és régi 's egyebonyolult bajai miatt olly igen nehezen gyógyítható, hogy helyreállítására valóban még akkor sem bizonyos, habár legnagyobb gond és legmélyebb tudomány fordítottatik is rá; 's ehez képest annál kétségeseb sőt szinte lehetetlen, ha rögtönzés, indulat és borbélyi felfogás vezérli a' curát. Mind azok pedig, velem együtt, kik Magyarország javítása körül szólnak, irnak, vagy bár mi nagyot bár mi kiesit tesznek, egyenesen orvosi szerepet arrogálnak magoknak; úgy hogy a' „Drága collega ur“ ezimet azon értelemben veszem 's akkép alkalmazom, és jövődöben is teendem, mint orvos szokott bajtársához szólni, valamely beteg fölött. És, hanc veniam petimus' sat.

nyekre kenni, általtában olly igen hajlandó az ember nem.

Higgadt gondolkozók azonban, kiknek nem lamento, nem erővel felesigázott közvélemény, nem asszonyi auctoritas, de a' való, az élő tény ad irányt, 's kik nem elég gyöngék illyféle fallaciákat saját bármily czéluk elérése végett felhasználni, az illy független gondolkozók mondom, nem hagyják magokat efféle közvéleményi árák által sodortatni.

Már vannak-e illyesek honunkban elég számmal, 's mi több — mert a' szám kellő minőség nélkül nem nagy súly — elég szilárd akarattal is ellátva, homlokegyenest állni, ha kell, mind azon hiányos politikai recipék árja ellen, melyek egy idő óta elboríták a' hon, azt nem tudom. Én remélni szeretem, remélni akarom: „vannak.“ — És e' körül forog nézetem szerint Magyarország ujjáalakulásának vagy enyészetének tengelye. Mert ha nincsenek, akkor okvetlen vagy tökéletes dissolutionnak indul a' honi test, pedig előbb mint gondolnók, vagy idegen kéz fogja kigyógyítani azt, de soha nem fog természeti eredetiségében maga magában kifejlenni.

Én, büszke érzéssel mondom, meg fogom állni helyemet függetlenül felőlről, ámde alólul is, míg inaim bírnak, 's ekkép olly függetlenül, mint nálunk fájdalom nem éppen mindenki; minthogy nálunk vajmi sok, kit felsőség nem tántorit, nyomorult függ alólul, 's elég egy éretlen ifjonez pisszegése őt lábairul leverni; midőn nem egy kész daczolni a' tömeggel, kit viszont bármily csekély felsőbbi mosoly is kivetkezett önállásából.

Soraim ehez képest — miután naprul napra inkább közelítünk azon crisishez, mely nemzetünk sorsát eldöntendő — azokhoz irányoztatvák, kik úgy állanak lábáikon, mint hála Isten, állók én, kik előtt nem mellékes czél, nem politikai pártérdek, nem barát vagy pájtás, de mindenek előtt a' nemzet élete, a' haza dísze áll főszempontul.

Mind azok velem együtt, mint mondám, kik Magyarország fejlődése körül szólnak, irnak vagy tesznek bár kicsit, bár nagyot, orvosi szerepet játszanak. Elemezzünk ehez képest minden recipét, mellyel ez vagy amaz áll elé, kimélet nélkül szigorun; minthogy valamint a' betegnél egyedül a' helyes diagnosiz és az erre állított illó gyógyszer fejt ki egészséget, szintugy csak az hord Magyarország ujjáalakításához egy vagy több követ, ki annak bajait illusiok nélkül fogja fel, és az orvoslásukra szükséges gyógyszert nem pártpartikákból, vagy sokat olvasott és keveset emésztett publicisták műhelyeiből, hanem az élet gyakorlati mezején szedi.

Szavainkat nagyában alkalmasint elhordja a' szél. Ezt előre tudhatjuk. Mert valamint mozdulatlan marasmus volt nemzetünk legközelebbi baja, úgy most nem sorvadásban vagy illyféle nyavalyában, hanem egyenesen 'ideglazban szenved', mikor még a' legokosabb ember is tétoz, 's néha legkülönösebbeket szól. Már pedig illyes állapotban, mikor csaképek izgatják a' velét, és bizonyos gyógyszerek — Isten bocsássa megbűneiket, mert bizony nem tudják mit tesznek — minden módon igyekeznek ezen állapotot fentartani sőt nevelni, bizony nem igen számíthatni higgadt hallgatókra.

Egy kis hasznuk azért tán még is leszen. És adná Isten! Az t. i., hogy néhány kevésnek talán eszébe jut, mikép nemzetet gyógyítani, 's tán nyomorra juttatni, sőt meggyilkolni, százsorta életbevágóbb dolog és nagyobb bűn, mint egyes halandón tenni gyógyászati kísérleteket, és kivégezni őt, holott már ez is megboszulást érdemel.

Jöjjen ezen gondolat pedig csak néhánynak eszébe, akkor lehetetlen, hogy ne szüljön elvégre közbotrányt azon könnyelműség, azon avatatlanság, mellyel ma nem egy kenetlen sőt mosatlan hazánkfia medicinázza szegény honunkat legkisebb scrupulus nélkül, mintha azt megmontani nem lehetne.

Ha ennél fogva — mennyire t. i. idem, csekély tehetségem 's a' körülmények engedik — megint

az általános nézetek mezejére állok, ne vegye azt a nyájas olvasó rossz néven; mert hiszen mindaddig, míg politikáinknak fő alkatrészei nincsenek tisztában, nemcsak nem emelkedhetik egy specialitás is virágzó állapotra, sőt mind azon kevésnek is hervadni kell, mi ügygyel bajjal eddigelé keletkezett.  
Gr. Széchenyi István.

**Takarék-pénztárak és ápoló-intézet IV.**

A mondottakból világos már, mely igen szükséges az uradalmi tisztviselőkre nézve is, hogy minden nagyobb birtokos az évi fizetések csekély részének leluzásával tisztjeinek nyugdíjt biztosíthasson 's ők a borzalmas jövődnök féltelme miatt tévutakra kevésbé vetemüljenek. De ehez pontos halomási táblák kívántatnak, illy táblákat azonban készíteni terjedelmes munka ugyan, de mégis igen könnyű; miután a lelkészek anyakönyvei (matricula) a halomást tisztán kimutatják, melyekből az egész országra olly diametert készíthetünk, melyre az ápoló és nyugdíjas intézetek fektethetők, és pedig sokkal egyszerűbb számvetésekkel, mint a millyenekkel Sonnleithner él, miszerint előre fölvetni mit sem lehet; hanem a tárban létező pénz határozza meg az önkényes munkálatot. Nagyobb uradalmakban, hol nagymennyiségű pénz kezeltek, ha illy intézet nem létezik, ha minden nyugdíjas a birtokosnak terhére esik, vagy ha a nyugdíjat még önkény is vezeti, 's ez inkább alamizna, mint nyugdíj, a birtokosnak is de leginkább a tisztviselőnek sorsa nagyon szárandó; pedig ennek hiánya a birtokos részéről csak a pénz természetének nem ismeréséből származik, ki maga legkisebb kára nélkül nemcsak takarékpénztárt alapíthatna tisztjei 's jobbágyai számára; sőt életbiztosító vagy ápoló-tőkéket formálhatna, 's talán ezzel tulajdon pénze kezelésének költségét is minden legkisebb illetenség nélkül fődözhetné, — ha ugyan ezek idegeneknél Budán, Bécsb. vagy másutt keresvén menedéket pénzök kezelésére aránylag nemcsak sokkal többre kerül, de több idővesztést 's fáradságot 's így hivatali hátramaradást okoz. Reménylhetők azonban, hogy az értelmes uradalmi kormányok, a pénzügy bővebb kifejlése után, az erkölcsi és anyagi hasznokat idegeneknek engedni nem fogják. Sehola világos könnyebb szerrel takarékpénztárak nem létesíthetők mint nagyobb uradalmak és városokban, hogy a takarékos tisztviselők, polgárok és jobbágyok nem 3%ben, mint többnyire a részvényes takaréktárakban szokás, hanem 4 vagy 4 1/2 % kamatban is részesíthetnének; sőt az uradalom, ha terhelve van ezzel, magát terhértől is megszabadíthatja. Mert ha jól felfogjuk a dolgot, ha az uradalmak alacsony kamatu tőkékkel, melyekért egész vagyonukkal jót állanak, magas kamatu adósságukat fizetik: már ezen egyszerű műtettel a pénzt forgatják, melynek hasznából nemcsak a takarékosok kamatait fizethetik, sőt takarékalaptőkét is gyűjthetnek; ha pedig biztos helyre kölcsönadni is sziveskednek, kész a tőkéletes takaréktár, mely a városi takaréktárakkal vetélkedhetik, sőt azokat jótékonytársaikkal meg is előzheti. E mellett ha a felügyelő választmányban a nép közül is leendnek ülnökök, kik a pénzék hű kezeltetéséről magoknak illő tudományt szereznek, olly rendületlen bizalom támad ur, polgár és jobbágy között, mely kivált vésszes napokban nem is gyanított üdvet áraszt a házra, 's békés időben pedig az annyira gyérült bizalmat, tisztetletet, ragaszkodást nemcsak visszaállítja, sőt halás köszönetet ébreszt a romlatlan szivekben. És ha az árvák pénziért a földesur kezébe tartozik, a takaréktárban ezek is kezelhetők; így az árvák atyjai, kik sokszor írni sem tudnak, nemhogy a számvetési mesterséget értenék 's rozlelkűek által megcsalatlak, megszűnven, ezek hibái v. gonoszágaiából eredt bukások 's fogyatkozások a földesurat károsítani nem fogják.

III. K ö l c s ö n v e v ő k. Harmadik eleme a takarékpénztárnak a kölcsönvevők testülete. Ezen elem nélkül a takarékosok betett tőkéji nem kamatozhatván a részvényeseknek semmi, a takarékosoknak kevés hasznat hozhatnak 's csak letéti-bankot képeznek. Haszon tekintetéből tehát ezen elem szintolly szükséges, mint a takarékosoké, sokkal szükségesebb pedig mint a részvényeseké. Nem lehet tehát ezeket mellőzni, vagy róluk de nélkülök a részvényes társaságnak rendelkezni: ha az egyesület az intézet boldogító célját elérni törekszik 's nem csupán erszénye ama' moloch, melynek bálványoz. Ezen elemnek igényei egészen ellentétben állnak az előbbi két elem igényeivel, és pedig

1) Ezek a kamatlábat mentül alantabb kívánják tartani, hogy gazdasági, művészi vagy kereskedési szorgalmokban magas kamatok által el ne nyommassanak. Ezt kívánja az egész haza java is, de bezeg ez különösen a részvényesek, kisebb mértékben pedig a takarékosok hasznáival ellenkezik; és ha amazok a törvényhozók 's egyszersmind végrehajtók, akkor az országos kívánat és közjó még tán a leglelkesebb társasági tagoknál is háttérben marad. A mint látjuk is, hogy a létező takarékpénztárak többnyire 6%re adnak kölcsön a nélkül, hogy alacsonyabb kamatok mellett bukástól legkisebbet is kellene félniök, a nélkül, hogy a részvényesek magok is biztos hypotheka mellett 4 vagy 5% kamatra elég kölcsönt nem kapnának.

2) A földbirtokos kölcsönvevő kimutatott egész hypothekájának valóságos becsére kívánna kölcsönt venni felmondhatlanul, hogy talán nagyobb terheitől szabadulhasson, vagy vállalatiban jobban boldogulhasson. Ezt a részvényes választvány elfogadni nem fogja az előre nem látható jövődőtől tartva; mert veszélyeztetni legkevesbet sem akar, míg a nagy kamatot, az osztalékot is ide értve, elsőpreni ohajtja.

3) A földbirtokos kölcsönvevő a kialakodtnál nagyobb kamatot kívánna fizetni adósság-törlesztési tekintetből, hogy bizonyos évek mulva takaréktári adóssága magától lehajoljon, 's óda mivel se tartozék többé; de a részvényesek gyűlése, talán értelem és számvetési tudomány hiánya miatt (mivel hogy minden részvényes az illy pénzkezelést képes legyen fölfogni, nem reménylhetők) belé egyezni nem fog; pedig a földmivelést csak az alacsony kamatu, fölmondhatlan vagy törlesztésre alapított kölcsönzések segíthetik erőre, melyekkel eza' váltótörvények zsarnoki kegyetlenségét 's a pénzesiszárok rablását mellőzheti 's így földbirtokosnak ha maga nem kérne is, másképen, mint törlesztési kamatokra, kölcsönadni nem is kellene. De a részvényesek nem hogy felmondhatlan vagy törlesztésre alapított tőkéket volnának hajlók a földbirtokosoknak adni, de még viszonyba sem igen kívánnak földbirtokosokkal eszreszkedni, minden hasznukat kereskedői váltók leszámitolására alapítván; hol a tőkék sokkal jobban biztosíthatók, a kamatok is magasbak, mint a földbirtokosok kölcsönvételeinél, a nélkül, hogy hajlandók volnának a kereskedőknek is vagy beszámítolásokat vagy előlegzéseket tenni folytonos számadásra (Verpflichtung auf laufende Rechnung, gegen amehnbahre Remesse auf den Platz) 's ezen remegő ovatóság mindazon tekintetből használtatik, nehogy egy vagy két fillér a busa osztalékból elmaradjon.

4) A kereskedő kölcsönvevők értéköknél nagyobb tőkékett ott, hol biztos és nyereséyes speculatio nyilik, kívánnak ismeretes serénységökre, iparkodásukra 's így hitelükre is fölvenni. Amde illy föltételek alatt a részvényesek egy fillért sem fognak kölcsönadni, bár a takaréktár kis köre a szemeltartást ki nem rekesztvén, a tőke-veszélyeztetést majd lehetleníti. Ugyan a kereskedők a hosszas formaságokat, melyek Pontinstól Pilátushoz utalnak, nem használhatván friss vállalkozásuk ügyében, mellőzteni kívánják a nélkül, hogy a kölcsönvevő pénzt veszélyeztetni ohajtanak. De ez mind híjában, a szanaszért lakó vidéki részvényeseket össze kell hivatni, ezek majd talán félév mulva összejönek 's a kölcsönt meghatározzák; jaj de már késő, a pillanat elröppent, mely a vállalatnak nagy nyeresémet hozandó vala. Így a részvényes takaréktár sem a takarékosok sem a kölcsönvevők igényeinek olly mértékben mint kellene nem felelhetvén meg, sőt az egyoldalság 's lehető zsarnokság elveire alapulva levén, csak a szükséges hitelintézetek híjányában marad némileg segítő eszköz, ollyan, mely megromlásának kovását magában hordozván végre csakugyan elfajuland. És ha van mégis hasznos és köszönettel működő részvényes takaréktár, azt csak egyesek 's különösen az elnök lelkesülése 's közjószeretete tartja fenn; de a lelkesedés erőfeszítéssel jár 's ez ökből igen sokáig nem tarthat, léhul meglappad az, vagy irányát más hasznosabbnak vélt tárgyra fordítván a takaréktár iránt közönyös lesz; és ekkor emelik fel fejüket a tulságos haszonlesés szarvas daemonai, és ha az intézetet a társaságra egészen átokká nem teszik is, de olly mühellyé alacsonyítják, melyben a békés 's szorgalmas polgárokat néhány részvényes javára szétliten koppaszthatni.

Vége a haza érdeke kívánja, hogy a kamatok csökkenjenek, hogy a magas kamatu kölcsönzések

mindenütt megszűnjének, mert a pénzforgás csak az által élénkül, a földmivelés csak az által emelkedik, a kereskedés csak így megy elő, művészet csak így terem, vállalkozó szellemet csak ez ébreszt; de ha a takarékpénztárak birtokosai részvényesek magas kamatokat 's osztalékot igénylenek, nem levén hazánkban hitelintézet, sem takaréktári verseny, mely a magas kamatu kölcsönzéseket paralyálná, ha a takaréktárakat a részvényesek igazgatják, remélhetni é: hogy ezek kamatcsökkentésre dolgozzanak mindaddig, míg a kölcsönvevő elemeknek a pénztár ügyeibe avatkozása mellőztetik? — épen nem, mint a tapasztalás tanúsítja, ha osztalékaik 10 vagy 12%re emelkednek is, mert azt hiszik, hogy kereskedni szabad; 's ebben a nyereségy nagysága határozatlan levén, miért volna fölőslég a 12 pct mint osztalék (dividend) csak neve kamat ne legyen: ez pedig csak 4 pcent levén, tehát a 12 pcent nyereségy nem törvénytelen! Ezen okoskodás prókatori fogásnak igen helyes, de az igazság igényeit ki nem elégíti. Mert ha a részvény bizonytalan nyereségy fejében kereskedőileg volna kiadva és veszélyeztetve, akkor a 12% nyereségyt ki sem sokallaná; de midőn a részvény pénz nincs veszélyeztetve, e' mellett legtöbb haszon a takarékosok által a kölcsönvevőktől kerül, mégis amazok kamata 4, ezeké talán 5 vagy 6, a részvényeseké pedig 12 's több, ez miképen férjen meg az osztó igazsággal? meg nem fogható. Különösen midőn, tegyük fel, hogy az egész pénztár veszélyeztetnék, ekkor nemcsak a részvényesek, hanem a takarékosok pénze is kockázattal volna, sőt ez talán jobban, mint amaz, mégis a kamatkülönbség igen tetemes. Vagy talán a kezelési költségek terhei miatt seprük el a 12%tet? — O nem, mert ez a közösből kerül ki. —

Ha tehát a takarékpénztár különben életbe nem léphet, mint részvényesek pénzei által, ezeknek a szokottnál 1 vagy 1/2 fokkal magasb kamatot kell biztosítani. Igenis, de ha a részvényesek pénzének egy része tartaléktárt képez, mely csak hever a pénztárban és nem kamatoz, a pénztár gyarapultával beszámítolásnak leend helye; azaz az elmaradott kamatok közkamatokkal együtt mindjárt fizettessenek ki, mihelyt a pénztár alapja engedi; például: egy részvény legyen 50 f. a kialakított kamat 6%, de nem fizethet 10 évig a pénztár többet, mint 4% vagyis 100 ftra 4 f.; így elmarad minden részvénykamatból 10 évig 2 f., kérdés: ha 10 évig a 6%tet teljesen fizetni nem lehet, az elmaradott kamatok fejében mit kell egy részvényesnek adni a 11d. évben?

$$\frac{2}{0.06} \left( (1+0.06)^{10} - 1 \right) = 27 \text{ f. } 95 \frac{1}{2} \text{ pénz.}$$

azaz 11dik év végén pótlásul kap 27 f. 95 1/2 p. 's ezenkívül még a 4 f. öszvesen 31 f. 95 1/2 p. 's ezzel részvényeért 11 évig megkapta a 6%tes kamatot. Vagy ha a 6% nem volna igen vonzó 's részvényesek pénze nélkül a takaréktár meg sem létesülhetne (mi egyébiránt nem áll) azon időig, míg a pénztár illő mennyiségre szaporodik, lehet 7 pctet is biztosítani mint fen láttuk, olly föltétellel, hogy beszámítolás után a részvényesek többé nem 7 hanem folyvást 5 vagy 6%tel fognak fizettetni mindaddig, míg a társaság minden részvényt magának bevásárolhat, vagy az egylet megszűnik, nem köteleztetvén a 6% kamatfizetés után senki a részvényesek közül pénzt az egylet tárában hagyni, hanem arrul szabadon rendelkezik, 's ki ezt is keveslené 's mindig csak osztalékra ahitoznék, nyilván tanúsítaná azt, hogy őt nem a közjó szeretete, hanem alacsony nyereszkesedési vágy lelkesíti.

Igen természetes, hogy ha hitelintézet létesül, vagy több helyen a nemzet boldogítására irányzott takaréktár alapítatik, a kamatoknak lejjebb kell szállniök, mit a részvényesek, ha ők leendnek ez érdemben a törvényhozók és kezelők, eszközteni sohanem fognak, tehát mulhatlanul szükséges, hogy a választványi tagoknak, kik az egészről rendelkeznek, csak fele legyen évenkint választva részvényes tag; az elnök pedig épen ne lehessen részvényes.

Hogy a részvénylevelek börzejátékká ne váljanak, a takaréktár leghosszabb lételének határa 20 év lehet, mely alatt lassankint a pénztár által minden részvény a betett öszveg névszerinti árán sorshuzás útján beváltva 's kifizetve, az intézet megszűnjék vagy magát újra alakítsa. 'S midőn már a részvényesek vagy mind, vagy nagyobb részben kifizettették, a kölcsönvevők kamatai közelebb vitet-

nek a takarékosok kamataihoz annyira, hogy még a kezelési költségek is bőven fenmaradjanak.

De hogy a takaréktár pénzei szaporodásáról némi fogalmunk legyen, tájékozásul lássuk, mit várhatunk egy olly takaréktártól, mely 15 ezer lélekkel bíró városban keletkezik?

Illy városban van háznép  $\frac{15000}{5} = 3000$  a cselédek ide nem értve. Ha a takaréktár jótékonyága felől a nép illően van értesítve, tulás nélkül feltehető, hogy évenként minden család ahoz 10 frtal járulni fog, ez teszen egy év alatt  $3000 \cdot 10 = 30000$  ft s így 3-4 év alatt annak alapja leend  $a = 100,000$  ft. Ettől ha a takarékosok kapnak 4% kamat,  $\eta = 0,04$  A tőke forgattatik 6% kamattal  $\epsilon = 0,06$  A kezelési évi költség 1000 f.  $c = 1000$  Részvényesek tőkéje 20,000 f. ennek kamatja 6% tel  $= 1200$  f.

A takarékosok kamatja  $100,000 \times 0,04 = 4000$  f. s így az évi költség  $1000 + 1200 + 4000 = k = 6200$  f.

Föltevéen hogy a takaréktár törlesztési föltételekre s életbiztosítási vagy ápoló-tőkék s évi betételekre is intézi munkálkodását, ekkor a részvényesek 20,000 ft. tőkéjének csak fele leszzen hevertetendő, sőt ha az irt 10,000 ftnyi kölcsönt veszen fel bár magasb kamatra, akkor a 10,000 ftnyi részvénytőkét is kiadhatja kamatra, s legföljebb csak egy procentet vesz, vagy utalványt ad 10,000 ftig a rögtön kívánt fizetések földözésére s így a gyümölcsöző pénzalap 3ik évben, midőn már a pénztár alakulva leszzen

A részvényesek fele tőkéje  $= 10,000$  A takarékosok betett pénze  $= 100,000$  Minthogy a betett pénzek 1/2 évig kamatja nem jár, 110000 ftnek 1/2 évi kamatja 6% tel  $= 3,300$

egész tőke  $a = 113,300$

vegyünk 10 évet, leszzen 1/2 évenként kamatozva 10 év múlva a pénztár\*

$$K = \left(1 + \frac{0,06}{2}\right)^{10 \cdot 2} \left[113,300 - \frac{6200}{0,06}\right] + \frac{6200}{0,06} = 121,334 \text{ f. } 21 \text{ p.}$$

A részvényesek 10,000 ftja ben hever 10000 f. — p.

A takaréktár egész értéke 131334 f. 21 p.

Most már a részvényeseket ki lehet fizetni  $= 20000$  f. — p.

Marad a pénztárban 111334 f. 21 p.

Ime mit sem fölölsegezve 10 év múlva a részvényesek pénzeire szükség nineszen, pedig a részvényeseket 6% kamattal részesítettük, a takarékosakat pedig 4% ben. Ugy ám, de ha nines 100,000 ft betéve a takarékosok által? — ha nines ennyi, nem is kell 3300 kamatot fizetni, sőt ekkor a részvényesek 10,000 ftját sem szükség mind hevertetni; mit kelljen azonban minden lépten majd tenni, azt az okos igazgatóság tapintata elhatározza. Különösen a takaréktár szintuge mint bármely keletkező jegybank serdülő korában nem bocsátkozhatik földbirtokosokkal viszonyba; csak imezektól várhatja üdülését: 1) kereskedői váltók leszámítolásból (disconto); 2) életbiztosítási tőkéket fogadhat el; 3) statuskötelezvényeket vásárolhat; 4) ezüst és arany zálogokra kölcsönözhet; melyekből a kiadott pénzismét hamar visszakerül a pénztárba. Ellenben földbirtokra még nem adhat, sem kereskedőknek folytonos számvetésre (Bericht über auf laufende Rechnung gegen annehmbarere Remessen auf den Platz) 5) Letéti pénzt (depositum) vehet esekély fizetésért őrizet alá. Ezekből a pénz vagy hamar visszater a pénztárba, vagy tőlök évi kamat nem jár s így a szükséges fizetésekre fentarthatók, míg a pénztár annyira megerősül, hogy nevezetes összege levén annak fejében summás utalványokat bocsáthat ki. De mikor jó el azon boldogidő, melyben a pénztár munkálkodásában kijebb terjeszkedhetik, földbirtokosoknak kölcsönözhet, kereskedőknek előlegezhet, ezeknek is felszámíthat, kiszámíthat és beszámíthat; mikor szállíthatja lejebb a kamatokat a kölcsönvevők hasznára, mikor discontirozhat alacsonyabb kamattal a kereskedés emelésére? — Erről a közelebb számban.

**Pestmegyei gyűlés.** Azon indítvány következtében, melyet Ny. P. főjegyző mult gyűlésen tón aziránt, hogy mielőtt a megye tisztviselő kara új választás alá esnék, jelentést s illetőleg számadást nyujtson be mindenik tisztviselő hivatalos ügyeinek

számban.

\*)  $K = \left(1 + \frac{\epsilon}{2}\right)^{2n} \left(a - \frac{k}{\epsilon}\right) + \frac{k}{\epsilon}$

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

számban.

mibenlétéről — május első napjaira számoltató gyűlés határozatát; mely egyszersmind ki s betáblázási gyűlésül is fogna szolgálni. A közel tisztújítás iránt egyik t. bíró aggodalomteljes nyilatkozást halatott, mondván, miként a tapasztalható mozgalmak s készülétekből ítélve könnyen rendezavartatás vagy épen kicsapongástól lehetne tartani s azért czélszerű lenne alkalmas szabályok s rendelkezések által minden történhető zavargásnak elejét venni; névszerint pedig javasla a pártfelekezeteknek szavazáskor külön zászlók alatti becsődítettését — ezen zászlók félretételével — megelőzni s gátolni, mivel ugymond a nemesség tulajdonképeni zászlója a megyei band. zászló; azonban ő msa kijelenté, miként a czélszerű rendelkezések hasonló alkalomkor ezelőtt sem híjányának, s most is, mennyire a választások o hajtott végbemenetele kívánja — erre nézve gondoskodva van; egyébiránt örömet vallja meg a mlgos elnök, miszerint 25 évi tapasztalás és 8 év óta szakadatlanul viselt helytartói hivataloskodása közben elég alkalma volt meggyőződnie a felől, hogy Pestmegyében tisztújításkor olytán zavargásoktól, melyek a nemesi szabadságot veszélyeztetnék, egyáltalában nines mit tartani. E nyilatkozatért K. L. a RR. nevében köszönetet szavazott, mi hangos, éljen kiáltásokkal fogadták. — Másod alispán ur azon jelentése után, mihez képest a pénztárak, kivéve a hadit, már mind egyig lepecsételtetvék — felsőbb helyről érkezett intézvények tárgyalattak. Ráczkeve m. város és B. helység folyamodtak a megyéhez annak következtében, hogy az uardalom bizonyos legelőrsznek, mely előbb közlegelőül használták, magát kizárólagos birtokába s használsába helyezé; az illető szgbíró rövid uton megvizsgálván a dolgot, olly ítéletet hozott: mihez képest az urod. részéről via facti történt elfoglalás érvénytelennek lön nyilvánítva, s miután a község által czélba vett visszafoglaláskor ellenállás tapasztalták, a megyétől hatalomkar kéretett, e közben felsőbb helyről érkezett intézvény, mely a dolog statusquo-ját meghagyatni kívánja. Ez esetben leginkább az vétetek neheztlőleg, hogy olly urodalom részéről származott az érintett erőszakos birtokfoglalás, mely egyrészt elég eszközökkel birurbéri porkezdés s folytatásra, más részről meg épen nines olly szorult állapotban, miszerint bizonyos darabföld rögtön elfoglaltatása által a közszendat háborítani, s a lakosok nyugalmát fölzavarni volna kénytelen. Végre abban öszpontosultak a vélemények, hogy a szolgabírói eljárás küldöttség által újra vizsgálat alá vétessék, s azon esetre, ha a szgbíróilag hozott ítélet helyes, ol főlsége eziránt fölírás utján értesíttessék; egyúttal hagyassék meg a küldöttségnek, hogy a feleket egyezkedésre birni ügyekezék; mi csakugyan határozatba is ment.

Olvastott jelentése azon választványnak, mely az adószedői hivatalért folyamodók érték-kimutatási okiratit vizsgálta meg e jelentésből kitetszett, miként — egyet kivéve — valamennyi folyamodó ki birja mutatni azon értékösszeget, mely az illető fő vagy aladószedői hivatalra nézve biztosítékul kívántatik: ezen okiratok Nádor ő főnsége mint megyénk főispánja elibe fognak terjesztetni. Olvastak most a főnségek nádor azon levele, melyben sajnálattal értesíti a RRket, hogy gyengélkedő egészségégi állapotjánál fogvást jelen nem lehet azon alkalomkor, midőn a nemesség legszebb szabadságát (a levél saját szavai) gyakorolja s tudatja, hogy a tisztújítás alkalmakor elnökséggel főispáni helytartó ur van fölrüháztatva s bízik a RRek bölcs belátásában, hogy pártoskodás és erőszak által ez ünnepélyt megzavartatni nem hagyják.

A tisztviselők — mint gyűlésileg meghatározva volt — az iktatói hivatalnak adák át számadásikat s iktató ur által tett jelentés nyomán kiviláglott, miszerint az illetők egyáltalán siettek minél pontosabban eljárni ezen tartozásukban; s ha vannak is, mikre nézve részleteseb s kimerítőbb adatok ohajthatók, ezeknél nem az illető tisztviselő eljárása hanem azon körülmény, miszerint némely ügy még bevégtelen vagy függőben levő — okozá a végszámföld elmaradását. Ha elgondoljuk, mennyi nehézség fordulhat elé, midőn 3 évi hivataloskodás után kiki visszatért ad lares patrios a nélkül hogy sokat gondoskodott volna a hátra hagyandó irományok rendezgetésivel; lehetlen szívből nem örvendünk ez üdvös intézkedésen, mely megnyugtatólag hat a hű hivatalnokra, midőn t. i. a hivatal terheit letéve magánykörébe visszater; könnyit az új tisztviselő hely-

zetén is s annak mintegy irányt mutat, melyhez cselekvését szabnia kelljen s így új biztosítékul szolgál arra nézve, hogy Pest megye, mely közjogi kérdéseket s a nemzet főbb teendőit illetőleg — mindig az első között állott — lassan ugyan de annál biztosabban kezdli meg a benső rendezettség nagy és terhes munkáját. Másnap jegyzőkönyv-hitelesítéskor örömmel hallottuk volt első alispán ur helyt. tanácsos D. S. ő nsága érdemeit olly czélből örökítettni, hogy a jövődőség is lássa, mi fáradhatlan buzgalommal ügyekezett az hoszszas hivataloskodása bármely ágában a megye és haza javát — erejéhez képest előmozdítani; egyszersmind kifejezék a RR. azon reményeket, miszerint hiszik, hogy ő nsága czentul is tagtársként fogja magát tekinteni s illyenül tekintetni az őt szeretve tisztelő RRek által.

**Tolnamegyei közgyűlés.** Mielőtt e közgyűlésrűli tudósításhoz fognék, engedje meg a t. olvasó, hogy röviden dióhéjba foglalva jellemezzen e megyét általányosan; így könnyebb felfogásunk lesz a tanácskozások s végzések eredvényiről. — Tolnamegye ha jelenleg dicséretes egyetértésben van s a személyeskedés szőnyegre alig kerül, véleményben két részre ágazik el: szabadelvűek s fontolva haladókra. Az előbbieket fölkarolván a kor eszméit azokat honosítani akarják, ez uton nem reméllvén egyedül a haza egykori fölvirágzását, a nélkül azonban, hogy a vélemény szabadságát tisztelni ne tudnák s ha néha túlzás történik, ezt inkább az ingerlékeny ifjabb kedélyek mint a dolog erőszakosításának vélem tulajdoníthatni. A koreszmék sürgetése s életbeléptetése árt e inkább, mint használ honunknak? mint egyes vélemény eldönteni nem akarahatom; de meggyőződésem szerint az okszerű s törvényszerű újításokért anathemat nem kiálthatok az illetőkre, sőt ez legjobb s hatályosabb gyógyszer a tespedésnek mely a jót sokszor már csirában fojtja el. S e véleménypárt olly tiszt esyedeket számlál, kiknek tiszta lelkiületét kétségbe vonni, kárhoztandó gyanuskodás. Denemkevésbtiszteletet igényelnek a conservatívek, mennyire én ismerem, ok sem ellenei a reformnak, csakhogy ezt az időre bizák tevékenység mellett, mit a nyilatkozatok nyomán állíthatni; s minthogy a kormány iránt teljes bizalommal viseltetnek, annak rendeleteiben hiven osztoznak feltevéen, hogy a kormányban elég igazgátszeretet van s kegyelet a törvények szentsége iránt, nem foghatván amaz ollyast e honra erőtetni, mi a nemz. municipalis jogaival ellenkeznek. E véleményben az egyházi rend tiszt es tagjai is osztoznak. A kép kiegészítéséhez szükséges megemlitenem, hogy első alispán urban e megye olly jeles elnököt tisztel, ki a kedélyek fölhevülésének irányt képes adni s finom tapintattal mind a két rész várakozásának megfelelni. Ezen előzvény után térjünk a gyűlés nevesb részleteire.

Tavaszhó 7én vette a gyűlés kezdetét elnök alispán általi rövid megnyitásban, hol a teendők megérintettek. Első P. M. t. bíró lépett föl egy több pontra ágzó indítvánnyal, melynek első pontja a kormánynak a kinevezések iránti eljárását tárgyalván, a legujabb változásokat aggodalommal nézi, mert főispánok mozdittatnak el fényes állásokról olly megyékben is, hol azok köztisztelet- és szeretetben véleménykülönség nélkül részesültek, s e fölötti aggodalmát a számosan kinevezett főispáni helyettes csak növeli. Ez eljárás a municipalis jogokkal meg nem egyeztethető, sőt félhetni egy a mostaninál különböző kormányzati rendszer-megállapítástól; a) felszólítja azért a RRket ezt jól megfontolván veszélyes hatása miatt, ovás melletti meggátolását kéri. b) A másik pont a praesidialisokat illetvén, tegye a megye kötelességül az alispánnak azokról a megyét időnként gyűlésileg tudósítani. c) A megyei pecsét az első alispánon kívül kizárólag mást nem illetvén, tőle azt resignatio nélkül semmi hatalom el ne vehesse.

Az indítványt tárgyalás alá vette másod alispán, ki nyilvánítván hogy ő sem ellensége az újításoknak, ohajtja, hogy általa minél kevesebb visszavetelés eszközöltesse a megyében; de hogy a kormány eljárása törvényellenes, épen nem látja s fölöllegnek hiszi az e feletti aggodalmat, sőt a kormány eljárásában teljesen megnyugszik, minthogy e részben visszaélések s bizonyos említett kormány részéről fizetésekéről tudomása nines és azért az indítványt nem pártolja.

Utána P. I. adá előnézeteit a legszebb logikai rendben s az indítványt ollykép akará módosíttatni,

Utána P. I. adá előnézeteit a legszebb logikai rendben s az indítványt ollykép akará módosíttatni,

Utána P. I. adá előnézeteit a legszebb logikai rendben s az indítványt ollykép akará módosíttatni,

Utána P. I. adá előnézeteit a legszebb logikai rendben s az indítványt ollykép akará módosíttatni,

Utána P. I. adá előnézeteit a legszebb logikai rendben s az indítványt ollykép akará módosíttatni,

hogya megye felirást bocásson ő fölségéhez, melyben vele nádor-főherceg közbenjárása által, jobbágyi hódolattal tudassa, hogy e megye semminemű fölsőbb rendelést el nem fogadhat, mely a szokásos törvények ellenére volna; továbbá ha a főispán-helyettes-kinevezési eset e megyében is bekövetkezne, az első alispánnak kötelességében álljon a RRket azonnal összehíni, hogy a teendőkrül tanácskozassanak.

E két nyilatkozatot szükségesnek véltem feljegyezni, mert a vitásoknak irányul szolgáltak; a szabadelvűek ez utóbbit, a conservatívek az elsőt pártolták, s mivel e tárgyhöz oly igen számosan szólak mindkét részről és e megyének legjelesbjei is, a szónoklatokat csak rövid vázlatban sem adhatom, ha oly hosszú, mint a gyűlés maga nem akar lenni. Elég legyen elősorolnom egy pár észrevételt, ugyanis megemlítették a megyei kicsapongások s viszszaélések, miket mindenki ellenez és rosztal, de gyógyszerrel használni elmulaszt, mi a főisp. helyettesekkel korán sines orvosolva, mint azt már e megyében szinte sajnos tapasztalják a RRket; mondatott, hogy a helyettesekben csak támaszt talál a felső tábla, s még inkább veszélyeztetnek a haza ügyei, mert e tábla tulnyomósággal bírand s hogy a főispán törvényes helyettese az alispán, hogy illy újítások, ha türetnének, újabbakra szolgáltatandak alkalmat, sőt az átnézést mint czáfólo okot használja majd a kormány a felszólalók ellen. Az illy eljárások által veszélyeztetik a megyék organizatiója, a kormány befolyása tulnyomóvá lesz illy fizetések egyedek által, s nagyon hihető, hogy a megye ez által kiforgattatván önkormányzati jogaiából, kivülről lesz kénytelen ezt elfogadni. Alkotmányunk, mondá egyik jeles szónokunk, hasonlít azon épülethez, melynek alapfalát egy csendes folyam mossa, ha a tulajdonos munkás és gondos házigazda, nem mulasztandja el időnként a kimosásokat kijavítani s ez által az épületet épségében föntartani; ellenben, ha a házigazda nem ovatos, a kimosott hézagok nem pótolatnak, a folyam aláázza azt s jön egy hirtelen, nem várt áradás — az épület lerokkad s tán tulajdonosát is eltemeti.

A tanácskozás egészben véve igen élénk színezetű volt, melyből egy pár lefőzés alig hiányozhatott! sőt vége felé tán tulzajos is, a kedélyek annyira felhevültek, hogy szóhoz jutni még a leghangsabb toroknak is nem kis feladat leende — míg végre oda került, hogy a „szavazzunk“ és „végezt“ rivalgások vártemplomi egybehangzóhoz hasonlita, hol mély s éles hangok zavara nem a legbajosabb melódiával kecsgette az ehez nem szokott füleket. Az indítvány melletti „szavazzunk“ győzött, és szavazás után az indítvány — megbukott!... S kinek nincs diaetális gyomra, az ugyan megjárta, mert delutáni negyedfélkor oszlottak el a szavazók (74 mellette s 110 ellene szavazott.)

Másnap az indítvány feletti vitások és szavazat eredménye olvastatván fel, erre többrendű megjegyzés történt. Némelyek az indítványt egész kiterjedésében akarok elmellőzni, míg mások behizonyították, hogy a nyilatkozatok leginkább a helyettesi ügyet tárgyalván, ezt nézhetni eldöntöttnek s nem az indítvány s módosítás részleteit, közszokás lévén más országokban is a mellőzött törvény részleteit vizsgálat alá venni. s azokból némelyeket csakugyan szentesíteni is. A felírás mellőztével elfogadják a RRket, hogy ha e megyében illyenemű változás történendik, az alispán kötelessége leend a RRket egybehíni, valamint a praesidialisokat is tartozik a gyűlésnek fölterjeszteni. A megyei pecsét ügyében igen kevesen nyilatkoztak, mert az erőszakolásra, mint mondták, nem is tudnak példát felhozni. (Vége köv.)

**Gömörből \*)**. Tisztválasztásunk törvényes határideje kitelvé, derék főkörmányzónk azonnal, nem a tisztikar iránti bizalomhiány — hanem egyenesen a törvényeknek hódoló készségeből a tisztválasztás határidejéül f. év tavaszutó 26át R. Szombatra tüzte ki. Ki Gömört s politikai életét közelebről isméri, a partelemeknek itten többoldali töredékeivel találkozik. Voltak idők — s nem rég multak el azok — midőn a választás mezejéről tanácskozányink szent helyére is felerőszakolta magát a korteskedés. A multak illy szomorú képe s ezzel egybekapcsolt történetek sok lelkesnek emlékezetében

\*) Ámbár e közlemény nem rendes levelezőnkül származik, azt mindazáltal mint a gömörmegyei jelen körülmények ismertetésére szolgálót lapjaiba felvételeire igen méltónak ítélte a szerk.

időrül időre fájdalmasan élvén, senkinek sem lehet, mint Gömörnek, a legközelebbi hongyuléstól ezen veszélyes betegség, t. i. a korteskedés megszüntetését nagyobb örömmel reményleni; azonban fájdalom! e korbaj régi állapotában maradt. Élénken rajzolák e nemzeti veszély fölött támadt méltó aggodalmukat országgyűlési követink f. év télhő 20án tett végső jelentésökben, és hogy e baj Gömörben, hol eredetét vette, először szüntessék meg, a Rendek morális megtagadását kísérték meg; egy ívet nyitván, mint már a kettős haza előtt is tudva van, miszerint minden, ki nevé ezen ív alá írta, azt, hogy nem korteskedik, adott szava szentségére fogadja meg. Kettős örömmel írták magokat azonnal a jelenlevő Rendek közül 75en ezen ív alá, és bár némelyek a kardos nagyobb rész aláírásától feltételezik is annak megtartását s hazafiai kebellet néztek a célra, mely ez által elértetni szándékolatott, később, mivel az aláírási föltételek értelme fölött különböző magyarázatok jöttek közbe, egy nyilvános összejövetel tartatott, hol az is ki vala mondva, hogy ezen aláírás ereje határozott időhöz különben sem levén kötve, csak addig tartson, míg az ebben foglalt morális megtagadás a közdolgok felzavarására netalán használtatik, szóval, míg az aláírók inertiájával korteskedések által viszszaélések nem történendnek. Azonban, uraim! 400 kardos ember s 4,600 kortes, és csak 75 aláíró, nagy ellentéte a sikernek, melyet a korbetegség megszüntetésére nézve várni lehet, tanubizonyosságul annak, mikép a korteskedésen más mód nem, mint egyedül országos törvény segíthet.

Gömör helyzete most legaggasztóbb bizonytalanságoknak van kitéve, midőn az ívet alá nem írtak egy részének már eddigelő is megkezdett korteskedése által, az azt aláírt 75, mondhatnám legtelkesb s jelentékesb egyedek közdolgokbai befolyása háttérbe szorítottatott. A józan haladás s előretörékvés megátoltatása van nálunk, ezen, nagy részben legtöbb hatású férfiak inertiájára építve, mi által Gömörnek jólléte s nyugalma csalhatatlan veszélyben forog. Ugy hiszem, senki sem foghat kételkedni azon alapelv igazsága felett, mikép egy testület jóllétének fentartása legfőbb polgári kötelesség. Illy előzvények után kifejtett okok, illy a társaság jóllétére vonatkozó vezérelv arra indítá az aláírókat, hogy a megyének illy szomorú helyzetében kifejtendő tanácskozás és czélszerű intézkedés végett Pelsőczön f. é. tavaszhoz 19én nyilvános összejövetelt tartottak s miután a főczél, t. i. a korteskedés megszüntetése nem hogy elérve vagy csak megközelítve volna, sőt inkább a legfontosabb érdekeket képviselő aláíróknak bár határozott időhöz nem kötött önmegtagadása még nagyobb viszszaélésekre már eddig is használtatik, miután itatás, étetés s vesztegetés által a korteskedés, hiteles adatok igazolása szerint meg van kezdve, miután az aláírás ereje határozott időhöz különben sem levén kötve, csak addig tart, míg az aláírók inertiájával korteskedés által viszszaélések nem történendnek, miután némelyek az aláírás megállítását a kardos nagyobb résznek aláírásától föltételezik, miután egy testület tetteles jóllétét fentartani s előmozdítani mindenek fölötti polgári kötelesség; nagyobb részben hivatalt viselni nem akaró egyedek szótöbbségével kijelentett, mikép az idő jelen van, melyben a megyének ohajtott boldogsága, jólléte az aláírástól állást megkívánja sőt parancsolja. Voltak, kik az ív megmaradása mellett philippicát tartottak, lehet, hogy talán elvont értelemben, vagy talán nem csalódóm, ha állítom, hogy e szép növényről önszámukra reményvirágokat vélték egykor fakadozni; azonban legyen kinek önhite szerint. Itéljen a partatlan közvélemény. A kardos résznek nagyobb többsége az alispáni hivatalokra nézve a közszeretű Sz. A. és F. G. urak mellett nyilatkozik, s bár a jóvendőt csak Isten úja mutathatja ki, reményleni lehet, mikép a f. év tavaszhoz 18án hozott s 500 példányban kiosztott előleges rendszabályok, közszeretű főkörmányzónk hozzájárulásával, közlegő tisztválasztásunknál a jó rendet kellőleg biztosítani fogják. ☺

**Budapesti napló.** (Május 4kén.) Társas életünk körében megúnnak az örökös egyformaságot, azért ha eltelünk városi hírekkel, térjünk a kellemes szabadba; itt új tárgyak kínálkoznak vágyainknak. A zúgligetbe p. o. elmehetnénk, mert ott még inkább eszünkbe jutna, mi úgys eszünkben van, hogy a főváros kéjhelyein még pénzünkért sem tudnak hozzánk szólni magyarul s legvidmabb nemzeti mulatságunk sem lehet némi zagyva színzet nélkül; most azonban más is tartóztat, mert a természet

még csak fejlődésben levén az odakocsizási hérviszonyok sem bontakoztak ki előttünk; abban pedig igen meggyőzőnk mindenkivel, miszerint nincs nyunkre azt is drágán megfizetni, hogy zökögőtető bárkában nyeldekellhessük a porfölleget. Lássunk tehát ennél közelebb zöldbe, melyet a budai városmajor ábrázol, hol május esztendő tarka népsereg gyűlöngett, s a polgári külön osztályzatok szebbnél szebb tünderei valának láthatók; bizonyosan tehát nem ezekben volta a hiba, hogy séta-élvezeten kívül másban alig részesülhettünk; a katonaságnak mult években majus 15-je díszre működni szokott hangászkarai e geszen elmaradtak, s helyöket egy kis barna csoport magyar nóták természetes zengedezésével pótolta. Egyebet azonban nem mondhatunk, minthogy illy május-ünnepe csak köznap néptolngás, melyben a finomabb izlés léptenkint botrányra is bukkan. E sorok íróját leginkább néhány kecses, honi alak gyönyörködtette, kik megtestesült tanúságiannak, hogy nem köntös az ég, hanem a viselet kölesönözhet neki dísz. — A horváthféle kertben, Egressy B. bandája iparkodék fülhangolni a közönség műélvezetét; mely trombita-dob-síp-szónál mulatott. — Május 15-je halálnapja volt egy szerencsétlen szolgának, ki miután többször megintett korhelysége miatt, a legelső esiny-elkövetés után szolgálatvesztéssel fenyegettetvén, épen e napon kissé hőkösen téntergette a hidon, midőn rémületére szent János szobránál urát pillantja meg, hamar leteszi kalapját felsököntöset s a karkafon átszökve a hús hullamba merült; de rögtönit tetté megbáná s gyakori kapkodás közben viszszasovárgotta a veszendő életre; de bár egész a rudas furdóig feltelbukdászolt, még sem volt ember, ki megmentse, sem eszközt, mert a ladikok ideje lejárt; sőt néhány szivtelen e jeleneten még jól is mulatott. A szerencsétlen: tudakozó intézeti szolga volt, de utána senki sem tudakozódik, mert hátramaradt neje csak az elviselt ütlegek emlékének él. — Kevéssel ezelőtt más halál is történt a dunaparton, egy hajó vontató-kötele megrándulván egy szegény embert úgy megsujtott, hogy azonnal szörnyet halt. — Tűz is volt, de csak egy szivar égett el bizonyos uracs zsebében, ki e miatt igen mulatságosan tánczolt a hajóhidon. Im akaratunk ellen a zöldből ismét közéletünkbe vágunk, de ki is beszélne mindig zöldreket? Térjünk tehát más mozgalmakra is: a debreczeni vasút ágyán mult héten 15,318, a pozsonyin 26,219 egyed dolgozott s a már többször megintett remény a hiszékenyeket biztatja, hogy sz. István király napján Vácra vason pályázatnak. Meglehet vason, de nem vasuton. Hogy a pályaudvarhoz kellemes utakon juthassunk az újépületen tuli hipelupás homokbuczkáknak lézengők általi elegyengtetése ismét munkába vétetett. — A polgári órád még sem állt őrt mindedig, de nem azért am, mint némelyek rebesgetik, hogy a kényelemhez szokott polgár nem való saját fészke megóvására, mert ez méltatlanul sértő gyalázat, hanem azért, mert a katonahatóság e szives segítségét időelöltintek tartja még. — A hibérlő a minap hidsérülést okozott két hajó tulajdonosával barátságosan meggyezett a kárpótlás iránt. — Iparmozgalmink előhaladásának sok jele mutatkozik: a fővárosi asztalosok azon jogoság eszméjétől vezéreltetve, miszerint nálunk a külföldnek piaza lévén, nem ártana magunknak is lépéseket tenni iparunk gyümölesei külföldre szállításában: két hajót jeles készületű butorokkal megrakva indítottak meg e lét folytatás aludnára, a keleti tartományokban bővásárt remélvén. — Pesten árultatnak már a nemrég megnyitott legelső shaw-kelme-gyár készítenyveit a szövetet flomnak és sok külföldivel mérközhetők állítják. — Wagner D. vegytr. terve szerint egy kénsav-gyár létesítése is van Pest közelében készülőben. A 300 ezer p. r. t. t. igénylő vállalat részvényeken alapuland, melyhez a vegyudós maga 20 ezerrel járul; ez épületre legalkalmasb térnek a tábóri kórházon aluli rákosi telket nézik legezélszerűbbnek, mivel e gyárüzlet néhány ölyni környékén minden növényéletet elfojt, az említett sívány homoktér pedig amugy sem virit édenkertként. — A tisztújítási mozgalmak mind zajosabban tündeznek elővárosunkban főleg két pártra oszolva s mit eddig még sohasem tapasztaltunk, a cortsfogadást a tisztos osztály látszik izzni legbuzgóbban; azonban igen összhangzónak látszik itt legalább a józan értelemtel kijelöltje iránt. Több közhelyen társalgás tartatik az ügy megvitatására; de a tartást s lakmározást sem nézik mellékes dolognak a becsültendő szegényebb sorus nemességére nézve. Irodalmi ujdonságink: a) a derék s lelkes Lemouton Emiliától híven fordított Shakespeare összes műveinek 2. füzeté, mely a „Két verónai nemes“ szindarabot adja, b) a nemzeti könyvtár 8ik füzeté Csonkai munkái folytatásával, c) Uj Plutarch 3ik füzeté 24 kép-pel s Bajza szövégmagyarázatával, mindkettőt megbecsülhetetlen Hartlebenünk adja ki minden vállalatban mintegy természetű vált szokása szerint a legnagyobb esin s jutányossággal — (továbbá d) Történeti zsebkönyv Schultz Istvántól (a világ és műveltség történetének időszaki átnézete Schmid, Rottek és Nössel után) kisdad alakban, kár hogy anyai nyomtatási, nyelv- és névhiba színteleníti maga nevében a legjelesb időszaki eseteket dióba foglaló derék emlékkönyveket! Végre gyönyörű pompás kiadásban megjelent szimművészetünk egy derék tagjának Czako Zsigmondnak e) Kalmár és tengerész-czimű eredeti dram. 4 felv. Trattner-Károlynál ára 1p. ft. Színhátsárlul már is eléggé ismeretes lévén e szimű, annál biztábban merjük azt ajánlani irodalmunk pártfogóinak, mivel négy századnál jóval több előfizető örömet buzgottat a nemzeti tulajdonává tenni. — Nemz. színházunkban maj. 8án hétfőn a pestmegyei tisztújítás előestvéjén közszeretű Lendvaynk javára hérlétszűnással adati fog. Matild drama 5 felv. írták Pyat és Sue; francziából fordította Irinyi József.

**A nemzeti képesarnok-egyesület tárgyalásán.** Ismét egy új egyesület létesült országbirája

nagyméltósága főpártolása alatt, mely czélul tűzte ki a magyar nemzeti Múzeumban levő képesarnok mellett különösen egy nemzeti képesarnokot oly formán alapítani, hogy ebbe csupán a Magyar- és Erdélyországban's ezekhez kapcsolott részekben született vagy meghonosult hajdan- és jelenkori festőművészeknek oly jeles festvényeik vétessenek föl, melyek vagy az országoszerző eszközrendő aláírás után szabad ajánlatokból begyűlt pénzen szerzetelnek meg, vagy számára egyes személyek és testületek által ajánlatnak. E' képesarnok ő es. kir. főhírsége, országunk szeretve tisztelt fenséges nádorának valamely magyar jeles festész által életnagyságban készitendő képével kezdetik és ünnepélyes szertartással nyitják meg jövő 1846ki november 12kén, midőn t. i. ő fensége nádori hivatala viselésének 50ik évét ünneplendi, mely jeles napnak egyik örök emlékeül ezen intézetet „Jó szerző nádor nemzeti képesarnoka“ czímet viselendő és folytonos szaporitandásáza említett szabad ajánlatok kamatiból eszközöltetik.

**Ipargyűlés.** F. hónap 4kén, vasárnap, délutáni 3 órákor vegyes társalgási ülést tartanak szakosztályink. Ujabbán megint némely czélszerű intézkedések tettek, miszerint ez ülések tárgyalásai, eszmecseréji minél élénkebbek, változatos és vonzóbbak legyenek. Ezutánra két teremünk levén, jövő vasárnap szíveskedjék a t. ez. hallgatóság az eddigi lakház 2ik emeletére menni, hol az új tanteremek e' napra már rendezve lesznek's lezárkésztatva tartatnak. Bővebbutatsítással a felirási táblák vendők figyelembe. Az ezutáni lezárkésztatás-rend minél előbb hírlapilag is fog közöltetni. Pesten, majus 1. 1845. Cs. a. n. á. d. y. jegyző.

**A' honi szobrázat ügyében.** (vége.) 305 iv, gyűjtő: Bacho Vendel ur—Zmeskál Elek 1 ft. Szathmáry László 1 ft. Bacho Vend 1 ft; —416 iv, gyűjtő: t. Kubovich Ant. főbíró ur Szakolczán, összes gyűjtése 15 ft 20kr. —422 iv, gyűjtő: t. Lovász Mikl. ur—Kovács Kár. 1 ft, Lovász Mikl. 1 ft; —433 iv, gyűjtő: Somoskeőy Fer. ur—Bátky Menyhért 1 ft, Mihálik Ferencz 1 ft, Thuránszky Klára 1 ft, Szelezky Boldizsár 1 ft, Kis-Gergely Károly 1 ft 12 kr., Orási Borbála 1 ft, Császár Gergely 1 ft, Vörösmarty Károly 24 kr., Kiss Ignác 25kr., Kugyelka Pál 10kr., Tornari Rozália 25kr., Kubanics József 20 kr., egyvalaki 4 kr., Sellyey József 1 ft, Losonezy Bertalan 1 ft, Losonezy József 1 ft, Losonezy Sámuel 10kr., Losonezy Abraham 1 ft, Fáy Geodeon 20 kr., Csák Miklós 20 kr., Csák Pál 1 ft, Csák József 20 kr., Csák Bertalan 25 kr., Holló János 1 ft; —453 iv, gyűjtő: t. Szűcs Péter ur—Kapuváry József 10 ft; —565 iv, gyűjtő: t. Uray Péter alispán ur—ns Beregmege 40ft; —586 iv, gyűjtő: t. Dániel István ur—Dániel István 1 ft, Lázár Kálmán 2 ft, Sztupa György 2 ft, ifj. Langh Ferencz 2 ft, Szigethy Lajos 1 ft, Horváth Adám 2 ft, Kosztolányi Sándor 1 ft, Kaba György 1 ft; —735 iv, gyűjtő: sz. k. Körmeöz városa közönsége 10ft; —minden jegyzék nélkül küldetett 15 ft.—Pesten mart. 16kán 1845ben tartott nagygyűlésből Küllkey Henrik jegyző. —Nádósy István a' honi szobrázat pénztárnoka.

**Pesti gyermekkórház.** Tek. Tar nóczy Kázmér ur, Nyitra megye első alispánja, f. é. mart. 10d. 357 d. szám alatt kelt 's az intézet választványi elnökéhez küldött levelében az olly üdvös czélu pesti szegénygyermek-kórház javára a' szakolczai járásból befolyt 4 ft 30 kr. p. pénzben kézhöz szolgáltatott; szinte nagys. B r e s z t y e n s z k y Béla tihányi apát ur ugyane' czélra 10 pfttal járult intézeti pénztárunk öreghitéséhez. Melly szives adakozásokért a' választvány legforróbb háláját nyilványitván, azt újságok útján közönségesíteni elhatároza. Pesten, april 27d. 1845. F r a n k e n b u r g Adolf egyesületi titoknak.

**A m e r i k a.**

Cambria angol gőzös april 13áról Ujyorkból tudósításokat hozott, melyek Texas bekebelesítéséről nem legkedvezőbben szólnak; a' texasi hatóságok t. i. egyenesen ellene nyilatkoztak; a' nép is általános ingerültségbehozott a' washingtoni congressus lépése által, melly ingerültséget a' sajtó éles szavakkal kürtöli; a' National Register kormánylap egy hivatalos cikket közöl, melyet hihetőleg a' praesidens irt, hol határozottan kijelentetik, hogy Texas semmiféle föltételek alatt nem fog az egyesült státusokkal összeolvastatni. Ujyorki lapok szerint azonban az egyesült tartományok biztosai a' Texasból küldetendőkkel valamely kijelendő helyen nemsokára összejövendnek kölcsönös értekezés után a' két státus közt alapszerződés-kötés végett, kik ha megegyezhetnek, az általok megállapítandó pontokat az éjszak-amerikai senatus két harmada fogja megerősíteni; hogy azonban a' kérdés mostani fordulatán a' senatus két harmada szavazandé a' szerződés mellett? igen kétes, 's azért némely angol lapok Texas bekebelezése foganatosítását soha messzebbre lököttnek nem látják, mint épen most.

A' mexicói congressus majd egyhangulag vétkezésnek kiáltá ki megbukott dictatorát, a' börtönben ülő S. Anát; azon kérdésre: minő büntetéssel sújtassák a' vétkező? 21 szótöbbség örökös száműzetését 's minden vagyonának elkobztatását határozá. Többen a' szavazók közül halállal akarák a' hazaárulót, alkotványos szabadságtipró dictatort büntettetni, de kevesebbésgben maradtak.

Washingtonban apr. 19én tevő az egész diplomata test első és ünnepélyes tisztelgését Polk elnöknel. A' szerencsekívánó beszédet Bodisco orosz követ végzé, mint az amerikai kormánytól levő diplomata közt e' hivatalviselésben legidősb, ez mutatta be nevenként a' többi képviselőt is szokásos szertartások közt. A' megjelentek közül egyedül Almonte tábornok, mexicói követ hiányzott, ki bemutatás előtti napon elhagyván a' székvárost Uj-yorkba utazott onnan Veracruz felé vitorlázandó. Ugyane' napon kapott Arrangoiz mexicói consul az egyesült tartományoknál parancsot kormányától hivatalának félbenschakasztására 's a' székvárosnak legotti elhagyására. Mindezekben némelyek előkészületeit látják egy a' mexicói 's éjszakamerikai státusok közt kiütendő háborúnak; melly azonban hogy megtörténni nem fog, Mexico gyengesége 's majd lázas politikai állása elég biztosítást nyújt. A' bekebelesítési kérdés, melly az amerikai özszes státusok közt valódi oka az ellenséges ingerültségnek, a' senatusban még egyszer fölmelegítettett, midőn Berrien tanácsnázi tag indítványozá: adatnék tultaul az elnöknek, mikép ő valamint e' háznak kellemes meglepetést, ugy az alkotvány lelkének teljes elégtételt tenne, ha a' bekebelesítést nem kötelező törv. által, hanem inkább kölcsönös szerződés útján foganatosítaná, ekkép mind Mexico, mind kivált Texas lefegyverezve lennének. Ez indítvány helyességét sokan elismerék ugyan, 's esüggedetlenül támogatták, szavazatkor azonban 23 tag 20 ellen félrevette. Mihelyt ezen szavazat eredményét Polk megtudá, legott eltökélé, hogy a' bekebelesítést akként, mint a' congressus által elfogadott bill kiszabja, foganatosítandja, miért is azonnal ezen bill szelleme szerint készített utasításokkal ellátott felhatalmazottját Texasba küldé. — Az uj elnök és a' senatus közt pár kinevezés miatt meghasonlás történt. Polk t. i. Ujyork éjszaki kerületébe Prentice ezredest marsallá, Schalter pedig Chinába hongkongi consullá nevezé ki, melly kinevezést a' senatus megsemmisité azért, mert a' két kinevezett nem tón eleget a' fogadásoknak, melyeket a' legutóbbi választáskor elvesztettek. Polkot most a' hivatalkérvő folyamodások egész halmaza bírja el, többek közt egy éjszaki státusból köv. tartalmu folyamodás érkezett hozzá: „Tisztelt ur! Születésem, azaz mintegy 40 év óta demokrata vagyok. Az utolsó választáskor mindent, mi erőmben volt, megkísérték, hogy ön elnökké választassék; éjjel nappal dolgoztam, mint egy ló, 's ezért barátim ugy vélekesznek, hogy rendenne, ha én valamit nyernék; 's engem is igen megörvendeztetne, ha ön kezeiből az orosz birodalmi követséget megnyerhetném.“

**Spanyolország.**

Apr. Skán kezdette meg a' cortes a' kiadási budget-fölötti tárgyalást. Mély csend lön, midőn Narvaez minister-elnök első lépett szónoki székre 's felolvása azon k. rendelvényt, melly által Maria Krisztinának házassága 's a' mód és szertartások, mikkel az végrehajtatott, helybenhagyatik 's megerősítettik. A' rendelvény következőleg szól: „Tekintetbe vevén ama' hathatós okokat, melyeket fens. anyám donna Maria Christina de Bourbon előmbé terjesztett, felhatalmazám őt ministerim meghallgatása után, d. Fernando Munoz Rianzares hggel házasságra lépni. Kinyilatkoztatom: hogy ő azért, mivel olly férfival köte házassági frigyét titkon, ki vele rangra nézve nem áll egyenlő fokon, irántai kegyelmem 's vonzalmamból mit sem veszt, 's illesse őt mindazon tisztelet és előjog, melly neki, mint királyné-anyaknak mutatandó; de férje csak azon tisztelet, előjog 's kitüntetésekben részesülend, melyek őt rangja után illetik, megtartván nevét 's ősi család-czimeit, 's az ezen házasságból születendő gyermekek alávetvék az uj törvénygyűjtemény 10dik könyve 2lik czímé 12ik cikkének, kik szüleik tulajdon vagyonából a' törvények értelmében öröködnék“ aláírva: Izabella és Luis Mayans igazságügyi minister. Ezen rendelvény felolvastatása után a' haz az udvar kiadási budgetje fölött röviden nyilatkozott, 's azt, miként az előterjesztett javaslatban volt, megajánlá. Némely csint. lapok ezen Munoznak mint Rianzares hgnek szerföltti örömét rajzolják.

Egy madridi hivatalos lap apr. 5éről köv. kir. rendelvényt tesz közzé: „Egyetlen cikik: A' világi papsápnak még el nem adatott javai, melyek elsajátítása már 1844. jul. 26án kelt kir. rendelvény által felfüggesztetett, az illetőknek adassanak vissza. — Rianzares hg Santa Cruz marquisnőnek pa-

lotájába költözött, melly esemény cróstinai latszik azon hírt, miszerint a' királyné-anya elhagyandván az udvart ezen palotát szándékozik állandó lakásul megvenni.

**A n g l i a.**

Az april 11ki alsóházi ülésben másodsor olvastatott a' Maynooth-bill 's heves vitát és ingerültséget okozott. Colquhoun módosítványt terjesztett elő a' javaslat teljes félrevettetésére; támogatták őt Grogan, Northland 's kivált d' Israeli, ki dörgő szavakkal akará a' bal irányu útra tért kormányt feltartóztatni elmondván: hogy a' ministerség most ugyan olly javaslatot terjeszt szönyegre, melynek iránya 's jövőendő hatása azonos amaz elvekkkel, melyek miatt az ezelőtti ministeriumot e' mostani kormánypárt megbuktatá, 's ebben a' mennyi tapintathijányt, ép annyi következetlenséget is lát. E' megjegyzések megtevék hatásukat, 's tán a' másodsori felolvasást is megsemmisítendik, ha minden jelenlevő csudalkozására Gladstone nem lép fel, 's a' javaslatot nem támogatja eszélydús politikájával. Bámulást ébresztett e' férfunak épen a' szönyegen forgó kérdés melletti föllépte azért, mert ő egy korábbi beszédében, melyben ministeriumból kiléptének indokairól értekezett, leginkább imez előterjesztett Maynooth-billre hivatkozott, mint kiléptének alapokára. Beszédében, melyet folytonos figyelem kísért, röviden érinté minden előtte szólótnak fő okait, ezeket hasonlatba hozá, 's részrehajlatlan következképkimondá: hogy minden felhozott 's még felhozandó ellenok, nyilatkozások, kikélekések ezen javaslat ellen a' szilárd állásu angol kormány által tekintetbe nem vehetők mindaddig, mig vallási alapokok nem támasztatnak fel annak foganatosítását ellenzóleg; mi azonban aligha fog történni, a' minthogy nem is történhetik; mert az ember-szeretet épen ugy hitágazata a' catholicus mint a' protestans vallásnak; azért inté a' ministeriumot szándéka mellett vas türelemmel maradásra 's dicséré a' javaslat szerkezetét, melyben a' megajánlandó pénz semmi föltételekhez sem köttetik. Arundell kath. gróf meleg szavakkal fejezé ki angol kath. társai nevében a' ministeri tervérti köszönetét 's kifejezését még az nap hitelesíté 11 kath. angol püspök, kik Peelhez mentek, azt e' szerencsés 's igen dicséretes javaslatáért üdvözlendésül. A' tárgyalás más napra halasztatott; midőn is korán reggel az utczaszögletekre tűzött falragaszokon hírlu adatott a' népnek, hogy Peel azon számos tagból álló angol egyházi követségnek, melly nála tegnap megjelent őt kérve az általa előterjesztett javaslat visszahuzására, kérelmét megtagadá; ezután fölszóllítják a' népet jogaik, igényeik 'st. védelmére! Az alsóházi ellenzék e' kérdés miatt kellemetlen állásban van, t. i. a' javasl. sem szeretné átboacsátni, de Peelt is ohajtaná kormány-székén megtartani; a' kettő azonban egymás mellett majd létesíthetlen, mert Peel a' kérdést ministeri kérdéssé látszik tenni; 's azért, hogy a' maynooth-billből legyen valami 's féligmeddig a' főministernek is elégtétele, Ward képviselő olly módosítványt terjesztend elő, melly szerint a' maynoothi kath. seminarium illó ellátására fog ajánlatni segély, de nem statuspénztárból rendes adó útján, hanem az irlandi protest. egyházi javak jövedelmének fölsőlegéből. E' jobbtványt a' toryk mesterfogásnak tartják, különösen ollyannak, melylyel a' whigek is meg lesznek elégtelve 's Peel czélya is elérve; sokan azonban félnek a' következtől. Peel e' tárgyban majd semleg viseli magát; egy erőteljes beszéde kíséré ugyan a' billt, azután csak közbeszólva hallatá magát, de létesítési szándéka komoly; némely lapokban, hogy az ellenzék még dühösebb legyen, olly cikkek jelentek meg, melyek a' kath. kegyét vadászva, hosszasan és indulatosan mutogaták: mikép az angol kormány azért ügyekszik minden áron a' maynoothi kath. nevelő intézetet szükséges pénzerővel ellátni, hogy igy hatályosb befolyásra készitvén magának utat, apródonként a' latomos tanok által az egész intézetet protestanssá varázsolja. Ezen alaptalan koholmány soknál aggodalmat gerjeszte, de mi leginkább megnyugtató öket, az, hogy sem Peel sem a' nagy izgató O'Connell e' rágalom visszautasítására egy betűt, vagy elsiklott hangot sem tervének; sőt még tudomásul sem vevék. Ez utóbbi mindinkább látszik Peel politikájával kibékülni, őt derék és szakértő statusembernek mondja 's a' repeal-izgatásokban már nem mutatkozik olly szenvedélyesnek, honnan némelyek a' repealt, mielőtt czélhoz jutandó, felbomlandó-

nak jóslják. Az eredmény mutatandja meg: van é Peelnek jövendője Angliában, mert ministeriummal még az nem történt, mi övével, hogy t. i. baráti legyeneke megáradók's elleni a' védelmezők; a' whigek szoroson ragaszkodnak a' javaslatához, 's ennek kiküzdésével Peelt győzelmeskedtetik a' torykon és barátin, — de még igen kétséges.

Apr. 9én a' dublini hatósági gyűlésben O'Connell alderman a' királynő irlandi látogatását említé meg. „Minthogy, szolt ő, most már hivatalosan tudjuk, hogy Victoria királynő a' közelgő nyáron szegény országunkat is szerencsésítendő magas látogatásával: ez okból szükséges, előkészületeket tennünk lehető legjobb elfogadtatására. Hol királynőnk iránti loyaltásról van szó: ott köztünk nincsenek pártok, nincsenek elágzó nézetek, mert mi mindnyájan tiszteljük és szerető hódolattal kísérik őt; de ezen előkészületekhez nyúlólag meg kell jól fontolnunk, mit bír meg hatóságunk pénzereje? Itt rejlik a' polgári képességnek majd elhengeríthetetlen gátköve. Ha mi is annyi vagyonnal bírnánk, mint eldödeink, akkor merem állítani, hogy a' hármas Brittországnak egy hatósága sem volna túl bennünket fény és pompában, mellyel királynőnket fogadnók; így azonban, mint most vagyunk, csak önkéntes adózás által foghatunk valamihez, pedig e' téren sok ellenszólással találkozunk. Arról támad tehát kérdés: mi ként mutathatnók meg királynőnk fogadásánál szives ragaszkodásunkat a' nélkül, hogy e' miatt hatósági életünket tetemes kiadás kigázolhatlan tömkelegébe süllyesszük? E' czélből jövő szombatra közgyűlést indítványozok, mellyen tanácskozni fogunk a' módokról, mellyek királynőnk elfogadásakor használandók lennének.“ Kínaham alderman támogatója az indítványt, melly is nagy tetszéssel elfogadtatott.

Victoria királynőnek Lough szobrász által faragott életnagyságu szobra a' kir. börtében fel fog

állítatni. A' királynő pompás statusöltönyben térdszalag rendjellel diszesítve ábrázoltatik 's egyik kezében földteke, másiban kir. páleza látható. Az állókép nyolcz lábánál valamivel magasb, 's csak egy darab tiszta carrarai márványból vésetett. A' művész azon nehézséget, melly egy assz. alaknak természet fölötti nagyságban ábrázoltatásában a' némbeli kellemek minden szépségei kiemelése által jelentkezett, legyőzte; mert a' kék csakugyan a' legfeszültebb várakozásokat is kielégíti. A' hasonlat az arczvonalmakban, mint a' deli természetben tökéletes. A' köntös fodrozata, rojtjai, redőzetei mesterileg állítottak szem elé. Ezen minden tekintetben jeles műve a' szobrásznak őt az e' nembeli angol művészek legelsőbbjei közé sorozandja. — A' Morning Cronicle szerint legújabbán ismét tizenegy kath. püspök jelent meg Peel Robertnél köszönet-kifejezés végett, hogy a' maynoothi billt javaslatba hozá 's létesítése mellett szilárdul küzd. E' javaslat azonban aligha végét nem szakítandja Peel ministeregének, mert az ellene dolgozók száma sokkal fölülmulja a' mellette küzdőket, a' főminister pedig a' maynoothi-billt miniszteri kérdéssé tevé. A' whigektől azonban sokat reménylhetni, ők határozottan a' minister mellé álltak 's készek minden kislelkű 's önérdék-szülte megrohanás ellen férfiasan védeni, 's a' létesítés mezején oldalánál harcolni.

Franciaország.

A' francziák királya Eube utazott, az ottani palotát az angol királynő elfogadására feldiszesítetté végett, kit még e' nyáron Versaillesba vár; 14én ő fels. csakugyan említett kastélyába érkezett. — Az igazságügyministertől a' Moniteurben közzölt jelentés szerint Franciaországban 1843ban a' büntető törvényszékek előtt 5394 bevádolttnak ügye fordult meg. Ezek összesen száma 7226ra megy, kik közül 3719, tehát több felénél épen semmi oktatásban nem

részesült, és sem olvasni, sem írni nem tudnak, (a' fellengző hivatkozás tehát Franciaországra miveltségi tekintetben a' népre nézve nem mindig van maga helyén). Az elítéltek közül 50 halálos ítéletek a-pott, melly is közülök 34-en végrehajtatott, a' fennmaradt 16nak büntetése enyhítettett. — Apr. 13án a' tuillériákban késő éjig húzódtott ministeri tanács tartatott. — A' toulousei Emancipation tudatja a' parisiakkal, hogy az erősítvények fölszereltetése ellen Franciaország több városaiban, nevezetesen: Carcassone, Narbonne, Panners, Saurat, Albi, Ville-mur, l' Isle-en-Jourdain, Villenouvelle, Muret, Valence és Castelnadyban számos aláírás történik, mellyek rövid idő alatt a' kamaráknak hathatós petitiókép be fognak nyújtatni. — April 14én a' pair ülésben gróf Tascher benyújtott egy folyamodványt, mellyet 89 marseillei lakos irtalá, kik kéri a' kamarát: vetne már egyszer véget azon hozsantásoknak, mellyeket a' parisi College de Franceban bizonyos egyedek szándékos rosszaságból a' kath. vallás meg-támadására tesznek. A' bizottság a' kérelmezők sérelmét alaposnak mondá. Michelet tanár köv. czimű irata, „Az áldozópap, az asszony és családja“ a' socialis rendnek alapjait támadja meg 's a' vallási institutiókat gyűlöletesekké akarja tenni, mind ezt a' kamara is elismeré; mivel azonban a' kormánynak joga a' tanárokat kötelelességei teljesítésére utasítani, ez okból mellőzve a' kérelmet a' ház napi rendre tért. Barthélemy marquis a' kérelmezők elvébe bocsátkozott, 's Michelet tanárnak iratiból több helyet olvasott fel, mellyek új keresztény vallás-alapításra czéloznak 's ez irányt úgy látszik az egész collegium sajátjává tevé 's ekkép visszaél a' szabadsággal, mellyet a' tanítás érdekében kapott, ez okból a' kérelmet nem mellőzni, hanem komolyan tárgyalatni, vagy ha ezt nem, tehát az igazságügy-ministerhez különös ajánlással utasítatni akará, de a' többség előbbi nézeteinél maradt.

36dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

† **Önkéntes árverés.** Néhai nm. özvegy Schneller tábornoknő, született Daróczy Anna asszonyság örökösait illető következő javak szabad kézből nyilvános árverés után folyó 1845. majus hó alább kitétt napjaiban tolnamegyei Paks mezővárosban az örökösök által örök joggal elfognak adatni: jelesen

- a) majus 24. a' paksi curialis lakház, és szőlő 2 prézházal.
b) — 26. a' paksi többi allodialis birtokrész, szőlődézma és 6kis házas jobbágy.
c) — 27. tolnamegyebeli uzdi és borjádi 600 hold birtokrész tartozványával.
d) — 28. fejmegyei pötölei és dádi pusztákban részbirtokok.
e) — 29. tolnamegyei gerjeni és duna-szent-györgyi birtokrészek.

Venni kívánók szükséges készpénz, vagy tökéletes biztosítékkal ellátva ezennel hivatalosak azon megjegyzéssel, hogy néhai Daróczy József örökösai által az uzdi és borjádi birtok egy részére nézve a' hirlapok után tett óvásnak, miután az érintett Daróczy Józsefféle rész örök áron van szereve, 's iránta jelenleg pör nem foly, ezenel nyilvánosan ellenmondatik.

2-3

† **Nyilatkozat.** A' Jelenkor f. e. 19dik 's köv. számai értesítő rovatában Debreczenhez közel, Asszonyréten levő bizonyos szeszgyár, melly Streliesker úr terve szerint készült, 's annak kezelésére bizatva do'gozik, példányként ajánlatik minden szeszgyáros figyelmébe. Kieleőt nem ismérleten, Szabolcs megyében, 's kívált Asszonyré körül minő tökélyre emelkedett a' szeszgyártás — mit nagy részt a' szerednyei erömű-gyárból került igen czélszerű gépkészületeknek köszönhetni; csudálkozva kénytelen kérdezni: vajjon érdekllett ajánló ur, mielőtt azon magasztaló sorokat írta, miért nem tekinté szét saját vidékén? Tapasztalásból győződhetett volna meg, hogy az ottani gyárak némelyikében naponként 50 köbölnyi burgonya szokott fölgyártatni, minek bizonyításul — ha épen példára van szükség — szolgálhat az eléggé ismert — Asszonyréttől 2 órányira eső hiri gyár, mellyről maga Streliesker ur azou értekezésében, mellyet Gall tr. ily czimű munkájához függeszte, a' „Schwarz-féle gépmű leírása“ — nem áttalá megvallani, hogy az M. ország szeszgyárainak leg-czélszerűbbike. W. T.

3-3

† **Csőd sebész állomásra.** Tek. Békésmegye Gyoma mezővárosában helyezett, 's most üresedésben levő, 's 260 ezüst forint évi fizetéssel ellátott seborvosi állomása csőd után rendeltetvén betöltetni, ez olly világos utasítással tétetik közhírré: hogy azon állomást elnyerni kívánók — csak orvostanárook vagy sebész-mesterek lehetnek — és oklevelezett folyamodványaikat rendszerintí főorvos tek. Tormássy Lajos urhoz bérmentesen, legföjlebb f. évi junius 30áig, mint közgyűlési határnapig, eljuttassák. Békésmegye jegyzői tisztsége.

3-3

Hirdetvény.

A' nm. m. k. udv. kincstár rendelése következtében ezennel közhírrétételik: hogy ő felsége a' bácsi k. Ferenczcsatornánál a' verbászi állomáson egy pénztárnokot, a' zombori csatornai igazgatóságnál pedig egy írnoke legkegyelmesebben rendesíteni méltóztatván — kik ezen hivatalokért folyamodni kívánnak, ebbeli köllőleg ellátott folyamodványaikat legfelebb 1845ik évi majus hó végeig a' nm. m. k. udv. kincstárnak benyújtani 's azokban magokat kiképezéseik, ugy eddig tett szolgálataik 's az e' tájban diátozó nyelvekbeni járatásuk iránt igazolni tartoznak.

Az érintett hivatalokkal következő esztendei járandóságok vannak összekacsolva, ugymint: a' verbászi pénztárnoki hivatalal a' napi-díjak 11dik osztálya és tisztalok mellett 400ftnyi fizetés és 24 ftnyi írományi özvegy pengőben, továbbá természetnyekbeni 10poz. mérő készerbuza 72 mázsa széna, 2 öl ősz- 's 2 öl tavaszi szalma és 16 öl tüzelőfa; ellenben az igazgatósági írnoksággal a' napidíjak 12 osztálya mellett 200 p. ftnyi fizetés, 60 p. ftnyi lakbér, továbbá természetnyekbeni 18poz. mérő készerbuza, és 4 öl tüzelőfa. — A' pénztárnok 400ftnyi cautiot azonnal letenni köteles.

2-3

Bezerédy, Deák, Klauzál és Kossuth

arczképeikkel esinosan és tartósan festett, fehér boni nözbekendők nagyban árultatnak Pesten Weisz B. és társa nkereskedésében nagyhidutca Weiszház 678. szám alatt. 2-2

Hirdetvény.

A' szigetih és huszthi k. kincstári uradalmi tisztséghez tartozó kir. haszonvételekre ugyanazon napra hirdettetvén az árverés, ennélfogva a' huszthi kir. haszonvételekre, nem mint már hirdettetett f. évi majus 5kén, hanem 9kén fog tartatni. — Melly napra mindazok, kik részt venni szándékoznak, bánatpénzzel megjelendőek ezennel meghivatnak, a' körülményes feltételek eleve, Huszthon az uradalm gazdálkodó tisztségénél, nemkülönbén Budán a' m. k. udv. kincstári számvevő hivatalnál is mindenkor megtekinthetők 2-3

Hirdetés.

Ezennel közhírrétételik: hogy a' nm. m. k. udv. kincstár f. é. sz. Györgyhava 16 13677. sz. alatt kelt rendeleténél fogva a' kir. duna-és tiszta-mérési tételzetek számára 1845. évi pünköshtavától az 1846. számta pünköshtaváig szükséges író- és festő-

szerek, ugymint: mindenféle finom rajzóló-és írópapír, különféle finom angol és franczia festékek, chinai baena festék, ecsetek, írnoók, aczéltollak 'sat. kiállításra, árcsökentés útján a' legkevesebbet kívánónak átengedtetik. A' szerződni kívánók f. é. pünköshtava 8án reggeli 9 óraig a' m. k. építési főigazgatóság épüle: ében megjelénésre meghivatnak, hol addig is a' szerződési feltételek és a' kiállítandó szerek példányai a' hivatalos órákon naponként megtekinthetők. A' m. k. építési főigazgatóság által. Budán sz. Györgyhava 23. 1845. 2-3

Hirdetés.

A' nagyváradi k. kamrai uradalom részéről f. év majus hó 8án tartandó nyilvános árverés után következő haszonvételek ugymint: 1) Várad-Váralja városában a' Peczen innen gyakorolható szabad keresmáltatási jog. 2) Ugyanott a' laporti lisztelő-malom. 3) A' mészárszék, mészáros lakhellyel egyetemben, és 4) a' várbán levő uradalmi pince f. évi november 1től három egymásután következő évre a' többet ígérőknek haszonbérbe fognak adatni. Bérleti szándékozók az 1ső bérleti tárgyra nézve: 140 ft; a' 2ikra: 180 ft; a' 3ikra: 100 ft; a' 4ikre pedig 12 ft pengő pénzbeli bánatpénzzel ellátva — a' fen kitétt nap délelőtti óráin Várad-Velenczen a' k. kincstári kormányzó ügyvédi hivatal irodájában tartandó nyilvános árverésre ezennel hivatalosak, hol a' szerződési feltételek eleve is megtekinthetők. Budán aprilis 23án 1845. 2-3

† **Birka-eladás.** 2500 nemesített anyabirka 's 700 egy éves nőtény birka ns Fehérmegyében keblezett kis-bantosi pusztán gnyajlul vagy a' nélkül eladandó. Venni szándékozók értekezhetnek t. özvegy Ritter Jakabnál asszonysággal. 4-4

Table with exchange rates for various locations like Pest, Szeged, Komárom, Győr, Mosony, N. Szombatban, Pozsony, Miskolczon, and bank exchange rates for various currencies and locations.